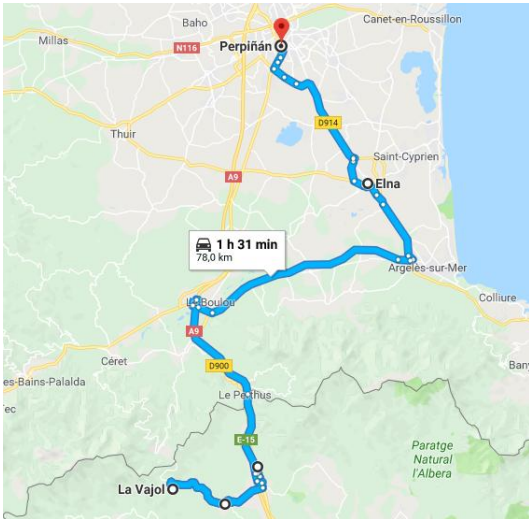

Dia 1 (dimarts, 12 de juny de 2018). Igualada, La Jonquera, Agullana, La Vajol, Elna, Perpinyà.

Museu Memorial de l'exili (MUME. La Jonquera)

El Museu Memorial de l'Exili (MUME) és un espai per a la memòria, la història i la reflexió crítica.

És un centre d'interpretació que recorda els exilis provocats per la Guerra Civil d'Espanya i de Catalunya. Sobretot l'exili dels vençuts en aquella contesa indissolublement lligada amb l'Europa de l'ascens dels totalitarismes i que fou el preludi de la Segona Guerra Mundial. Molts dels homes i dones exiliats el 1939 van continuar lluitant per la llibertat des de les files de la resistència francesa i també des d'altres fronts de guerra de l'Europa ocupada pel feixisme, però un quants milers van ser enviats als camps de concentració nazis en un viatge que, per a la majoria, va ser només d'anada. D'altres van retornar, de grat o per força, a l'Espanya de Franco on van patir persecució, presó, mort i, tots ells, la tortura del silenci imposat, de l'exili interior. Una gran part va haver de buscar asil a milers de quilòmetres, en terres europees, americanes o africanes.

Situat al mateix pas fronterer per on van fugir la major part dels exiliats, el MUME compagina les funcions museístiques, a través de les exposicions permanent i temporals, amb les de recerca històrica i de difusió pedagògica. Sempre amb una mirada ampla que vincula el passat amb el present, perquè els conflictes que provoquen exilis han estat una constant en la història del segle XX i segueixen essent-ho fins al dia d'avui.

L'exili cultural català de 1939. Agullana

L'EXILI CULTURAL CATALÀ DE 1939.

EXPOSICIÓ PERMANENT

Agullana

Petit museu de l'exili cultural Català de 1039 (L'Agullana)

Les raons per tal d'ubicar-lo al municipi d'Agullana són òbvies, ja que fou un dels punts més emblemàtics del gran èxode republicà del 1939. Només cal pensar en el mític Mas Perxés, que allotjà durant la gran reculada republicana els principals responsables polítics del govern de la Generalitat, amb Lluís Companys al capdavant, i una bona part de la intel·lectualitat de l'època. Aquest mas i el nom del municipi d'Agullana foren immortalitzats per l'intel·lectual i polític Antoni Rovira i Virgili en la seva obra Els darrers dies de la Catalunya republicana, un dels primers testimonis de l'èxode català republicà.

De fet, tota la zona s'ha convertit en un lloc d'interès relacionat amb aquesta temàtica

Conveni amb el Museu Memorial de l'Exili (La Jonquera)

En el municipi veí de La Jonquera ja fa uns anys que s'ha inaugurat el Museu Memorial de l'Exili (MUME). La bona entesa existent ha de permetre una activació de les potencialitats de tots dos centres. El MUME és bàsicament centrat en el vessant polític-social del fenomen. Així el tractament de l'aspecte cultural que es fa a Agullana és un complement ideal per a tothom que ja hagi assistit al museu de La Jonquera. I a la inversa. Per això s'ha fet un conveni de col·laboració i assessorament que afavoreix les dues parts.

Situació: L'exposició permanent ocupa tota la primera planta d'un edifici situat en el lloc més cèntric de la població, la Plaça Major, davant de l'església.

Àmbit 1: Instal·lació. Aquest espai introductori permet que el públic, des del moment que puja l'escala, ja es trobi immers en la temàtica que ens ocupa. És una instal·lació que utilitza una potent imatge extreta d'una portada de la revista *Ressorgiment* (obra de Francesc Domingo) a la paret frontal i la reproducció de diferents portades de llibres editats a l'exili en les parts laterals (extretes de la Biblioteca del Port de la Selva. Fons Hipòlit Nadal Mallol). Un cop pujada l'escala, una gran vitrina amb armes d'època, vol evidenciar que, un cop acabada la guerra, fou la cultura que es convertí en la gran eina de resistència, en detriment de les armes.

Àmbit 2: L'Albera, territori d'exili. En el replà, l'espai és dedicat al territori que acull l'exposició. Un mapa de banda i banda de l'Albera mostra els principals noms que van tenir a veure amb el tema que ens ocupa.

A la vitrina es dedica una atenció especial a Mas Perxés, amb una foto d'Alfred Mauve i testimonis d'escriptors rellevants. Una instal·lació de les escultures d'Isabel Banal completa l'àmbit.

Àmbit 3: Un exili fructífer. Els plafons estan dedicats a explicar les principals etapes de l'exili cultural. Les frases de la part alta de la paret, que també es troben a la resta d'àmbits, serveixen de reforç. A la primera pantalla que trobem s'hi pot veure la primera gravació, la dedicada a les característiques generals. A les vitrines, hi ha exemplars originals de les principals publicacions de l'exili

Àmbit 4: Ensenyament, ciències socials i pensament. La idea principal ens la dona el text que encapçala l'àmbit: "A l'exili va marxar la "flor i nata" de la intel·lectualitat catalana, que era ben conscient de l'intent de genocidi cultural que el franquisme volia imposar. Un dels sectors més afectats fou el de l'ensenyament. No en va, la renovació i catalanització de tots els nivells educatius fou una de les realitzacions més brillants de l'etapa republicana. Per sort, molts mestres, professors, filòsofs, historiadors, geògrafs, metges, intel·lectuals... van poder fer aportacions decisives als països que els acolliren i van poder rebre la influència directa dels corrents renovadors sorgits després de la Segona Guerra Mundial".

A les vitrines s'hi ha pogut exposar material realitzat pels mestres que van fer classe a una gran quantitat d'adults reclousos en els camps de concentració francesos

Àmbit 5: Arts i lletres. Una secció d'aquest àmbit està dedicada a la literatura d'exili, que comptà amb autors/es i obres de primeríssima línia (Pompeu Fabra, Josep Carner, Carles Riba, Mercè Rodoreda, Joan Oliver, J. Amat-Piniella, Bladé Desumvila, Xavier Benguerel...). En el monitor de l'entrada s'hi mostra la gravació antològica que hem esmentat al principi. En els plafons i vitrines s'ha procurat mostrar l'excel·lent maridatge que va existir entre escriptors i artistes plàstics.

En la gran pantalla de la paret del fons de la sala s'hi projecta la tercera de les gravacions realitzades, la dedicada a l'art exiliat. En la paret del costat, en vitrina, hi ha dibuixos originals de Josep Narro, Molné i Guasp. En un espai cantoner de la sala hi ha un petit apartat dedicat a la música, on despuntà la figura de Pau Casals.

Monument a l'exili. Mas Perxés. La Vajol

A l'entrada de La Vajol, hi ha un aparcament. Sortint de l'aparcament hi ha un camí indicat amb un cartell que porta fins el Monument a l'exili. Uns cent cinquanta metres enllà hi trobarem una esplanada amb un monument sobre una roca que representa un adult i un infant amb la cama amputada camí de l'exili, inspirat en una fotografia autèntica. És un dels pocs monuments a tot l'Estat dedicat a aquells que van deixar el país a les acaballes de la Guerra Civil.

Dinar

Maternitat d'Elna

A les acaballes de la Guerra Civil, amb la caiguda de Barcelona, l'últim reducte republicà important, el gener del 1939, es va produir la major diàspora de la història d'Espanya, amb mig milió de refugiats que volien passar a França. Davant de la pressió de l'opinió pública internacional, el cap del govern, Edouard Daladier, va autoritzar el 5 de febrer l'entrada al territori francès dels refugiats, que es va fer principalment pels passos fronterers de La Jonquera i Portbou, per on van sortir també les restes del govern republicà. Fins al 15 de febrer del 1939 van ingressar oficialment al departament francès Pirineus Orientals (que llavors tenia uns 230.000 habitants), un total de 353.107 persones, sobretot a peu: famílies senceres amb totes les pertinences, que no havien tingut la possibilitat d'escapar de cap altra manera; soldats que havien combatut a la batalla de l'Ebre, i membres de les Brigades

Internacionals que, per motius polítics, no podien tornar[4] al seu país d'origen. Quan les autoritats franceses van comprovar la magnitud de l'èxode, la catàstrofe humanitària ja era inevitable; poques setmanes abans del final de la guerra, l'"informe Valière", efectuat a petició del govern francès, estimava, el 9 de març del 1939, la presència d'uns 440.000 refugiats[5] a França: 170.000 dones, nens i gent gran; 220.000 soldats i milicians, 40.000 invàlids i 10.000 ferits.

El govern francès, impotent davant de la situació, va decidir conduir els exiliats de la zona cap a les platges d'Argelers, a 35 km de la frontera. Van ser situats a la mateixa platja, i la zona es va envoltar amb filferro punxant. Els custodiaven tropes colonials, marroquins i senegalesos, i alguns gendarmes. La situació es va tornar caòtica: no hi havia campaments de barraques, lavabos, cuina, infermeria, i ni tan sols electricitat, i es van començar a multiplicar els casos de disenteria. Els malalts i ferits van col·lapsar els hospitals de la regió, i es van establir en dos camps propers[6] a Sant Cebrià de Rosselló i al Barcarès.

Les condicions d'aquests camps van fer que les possibilitats de supervivència d'un nadó fossin pràcticament nul·les, i, de fet, el part ja comportava un gran perill per a les mares. La mortalitat dels nadons en aquests camps superava[7] el 90%.

Elisabeth Eidenbenz era una mestra suïssa que va arribar a Madrid amb 24 anys, el 24 d'abril del 1937, com a voluntària de l'Associació d'Ajuda als Nens de la Guerra per ajudar mares i nens durant la Guerra Civil espanyola, formant part d'un enviament d'ajuda humana i material. Quan va caure la república, es va

desplaçar amb els refugiats cap al Rosselló, on la majoria van ser internats. Allà es va dedicar a buscar i recollir les embarassades dels camps d'internament francesos.[7] Va gestionar amb les autoritats franceses els permisos necessaris i va negociar els protocols d'actuació del personal de la maternitat als camps. El seu camp d'actuació va ser els camps d'Argelers, Sant Cebrià de Rosselló i Ribesaltes.

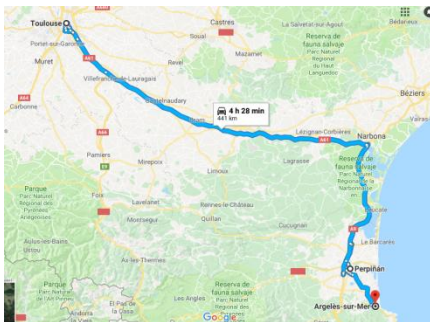
Al principi la maternitat es va instal·lar a un edifici de Brullà, que de seguida es va quedar petit.

Després de buscar un emplaçament idoni, Elisabeth Eidenbenz va aconseguir ubicar la maternitat en un palauet de tres pisos semiabandonat als afores d'Elna, a la carretera de Montescot: el castell de Bardou, obra de Viggo Dorph-Petersen, construït el 1900. Restaurar-lo va costar 30.000 francs suïssos, que va aportar l'associació. El primer nen va néixer[7] el 7 de desembre del 1939.

El centre feia servir per als subministraments els corredors sanitaris de la Creu Roja Internacional. En rebien principalment llet condensada i en pols, xocolata, formatge, conserves, farina, sucre i arròs, a part de biberons i medicaments. La resta del material procedia de col·lectes i d'ajuda humanitària. A més, l'escola d'infermeria suïssa hi enviava dos o tres professionals cada sis mesos. Les altres activitats les duïen a terme voluntàries i refugiades dels camps. S'atenien, de mitjana, 20 parts mensuals.

Disposava de 50 llits, distribuïts en habitacions de 4 o 8 llits. Les habitacions havien estat batejades amb noms de ciutats o països, com Barcelona, Bilbao, Madrid, París, Suïssa, Polònia i el Marroc. La sala de naixements era[8] una petita habitació blanca amb un llit, una taula, un lavabo i un armari per als estris de la llevadora.

Sopar i dormir a Perpinyà

Després de sopar, xerrada "Tres exilis diferents: Natividad Yarza, Walter Benjamin i Antonio Machado"

Dia 2 (dimecres, 13 de juny de 2018). Perpinyà, Tolosa de Llenguadoc, Argelers, Perpinyà.

Tolosa de Llenguadoc (Toulouse)

Al febrer de 1939 creuen la frontera francesa gairebé 500.000 republicans. Catalunya acaba de caure i és l'última fase de la Guerra Civil. Centenars de milers de dones, nens i homes veuen com aquesta fugida coneguda com "la Retirada" acaba en els diferents camps de concentració del sud de França. Els que sobreviuen als camps i a les posteriors deportacions del règim nazi després de l'ocupació de França sovint tenen només dues opcions: tornar a casa, amb totes les conseqüències, o afrontar un exili en un país nou.

Tolosa va ser la capital de l'exili republicà durant la dictadura franquista i la ciutat d'adopció de més de 150.000 republicans que es van quedar. Un 10% dels habitants de Tolosa té origen espanyol. És impossible recórrer els carrers de la ciutat sense ensopegar amb el llegat humà dels que es van veure obligats a abandonar un país que mai van deixar de recordar.

Passejarem per les acolorides carrers tolosanes de major interès cultural i recordarem alguns personatges i lluites oblidades, a més d'algunes de les històries de violència i herois de la segona meitat del segle XX.

La visita guiada de dues hores de durada (??) per la ciutat de Tolosa, recorre diferents indrets emblemàtics de la ciutat que estan íntimament relacionats amb l'exili republicà. Entre d'altres llocs, el tour ens va dur a visitar l'Hospital Varsòvia, el Quai de l'exili, la Borsa del Treball i un llarg etcètera.

La persona que s'encarrega de la visita és l'Elisa, una barcelonina afincada a França des de ja fa més de 4 anys, que va tenir l'amabilitat de fer-nos una visita privada, diguem-ne, i exclusivament en català.

A la cèntrica Rue du Taur nº 69 trobem la que va ser la seu del PSOE a l'exili, avui actual filmoteca de Tolosa. Aquí es van celebrar nombrosos congressos del PSOE, va ser centre de mítings, van actuar nombrosos grups artístics de l'exili i el 1972 Felipe González va materialitzar la renovació del seu partit. Al primer pis es trobava la Casa del Poble i en el nº 71 la seu de la UGT.

A la Rue de l'Étoile nº 14, a finals de 1959, es va fundar L'Ateneu Espanyol. Una iniciativa dels anarcosindicalistes a imatge dels Ateneus de la República, a favor de totes les organitzacions democràtiques i contra tot proselitisme.

Al número 4 de la Rue Belfort es va instal·lar la seu de la CNT. En aquest barri colorit i cosmopolita els anarcosindicalistes van tenir el seu centre d'actuació. Des d'agost de 1945 va albergar la Direcció de l'MLE-CNT, de la Federació Ibèrica de Joventuts Llibertàries (FIJL) i de la Solidaritat Internacional Antifeixista (SIA), per a més tard quedar com Secretariat Intercontinental de la CNT.

Seu del PSOE i la UGT a Tolosa durant el franquisme. L'antiga seu del PSOE i la UGT recorda el seu passat amb una placa a la façana.

A la Place Wilson els republicans solien reunir-se per mantenir llargues discussions i debatre sobre la situació a Espanya. Es va convertir en el seu centre de reunions a l'aire lliure on es venien diaris editats a Tolosa com el CNT, Ruta, Mundo Obrero o El Socialista. La mateixa plaça del Capitoli va acollir també nombroses manifestacions dels exiliats contra el franquisme.

A la Place Dupuy, La Halle aux Grains acollia cada any als militants i simpatitzants de la CNT per commemorar el seu "19 d' juliol de 1936, aniversari de la Revolució", dia en què els republicans van prendre les armes per defensar els seus ideals. Aquest lloc va ser també escenari de nombroses reunions del PCE amb la presència del seu històric dirigent Dolores Ibárruri, La Pasionaria.

Argelers de la Marenda (Argelès-sur-mer)

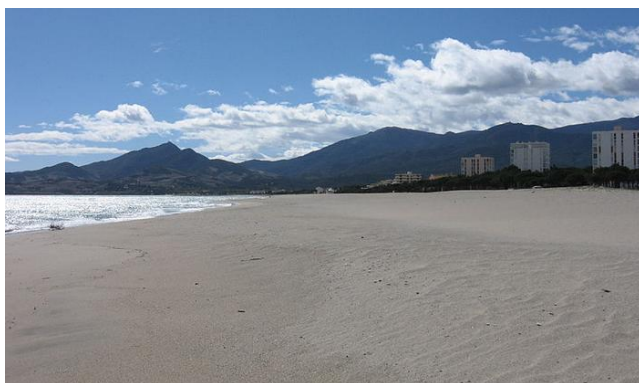
Argelers de la Marenda, o simplement, Argelers, (oficialment en francès Argelès-sur-Mer) és una vila i comuna de 9.914 habitants, de la comarca del Rosselló, a la Catalunya Nord.

Actualment, juntament amb les viles de Cotlliure i de Portvendres i els pobles de Banyuls de la Marenda, Cervera, Palau del Vidre i Sant Andreu de Sureda forma part del cantó número 5, de la Costa Vermella (nova agrupació de municipis fruit de la reestructuració cantonal feta amb motiu de les eleccions cantonals i departamentals del 2015), amb capitalitat a Argelers.

Al final de la Guerra Civil espanyola, el 1939, Argelers es va fer tristament famós pel camp de concentració que el govern francès va instal·lar a la seva platja, on es van internar fins a 100.000 exiliats republicans espanyols i catalans.

Les dites diuen: A la Roca el sol hi toca, a Argelers encara més i "A Cotlliure, hi fa bon viure, i a Argelers, si tens diners" i A Portvendres, piquen pebre, | a Argelers, piquen sal: | l'alegria de les dones | és sota del davantal.

El Camp d'Argelers fou un dels camps de concentració francesos emplaçat entre 1939 i 1941 a la platja de la

comuna nord-catalana d'Argelers de la Marenda (Rosselló), organitzat a cuita-corrents per tal de mantenir controlats els milers de refugiats republicans espanyols, molts d'ells catalans, que fugien d'Espanya preveient la imminent victòria del bàndol nacional encapçalat pel dictador Franco el 1939.

Estava situat a la meitat nord de la llarga platja d'Argelers.

Història. El camp de refugiats d'Argelers fou obert el 3 de febrer del 1939 al nord de la platja d'Argelers de la

Marenda, just més amunt de la Platja dels Pins, al que s'anomena Platja del Tamariguer. Estava destinat a les tropes del bàndol republicà que arribaven al territori de l'estat francès durant l'evacuació de Catalunya els darrers mesos de la guerra civil espanyola. El camp va concentrar, en unes condicions molt dures –fred, fam, polls, sarna, prostitució–, els republicans espanyols que fugien d'una guerra perduda. Unes 100.000 persones van arribar-hi en menys de 7 dies. El camp va ser construït per a 15 dies i va durar 2 anys. S'hi van construir 300 barraques i s'estima que hi van passar en total unes 465.000 persones.

Al gener de 1939 la ciutat de Barcelona va caure en mans franquistes i la victòria militar de la Guerra Civil queia definitivament del bàndol nacional. Mig milió de republicans espanyols, preveient dures represàlies, van prendre el camí de l'exili cap a França. Aquest èxode s'anomenà la Retirada. El camp d'Argelers va ser el primer dels camps de concentració construïts al Rosselló. No s'havia previst res per a l'acolliment dels exiliats i al principi, només la sorra i la roba que portaven els abrigava. Poc després es van obrir altres camps. Això permeté disminuir la pressió demogràfica del Camp d'Argelers traslladant part dels refugiats a Barcarès, com els del Voló, Sant Cebrià, el Barcarès, Bram i del Vernet.

Era una superfície sorrenca voltada de filat espinós on foren construïts uns escassos barracons. S'hi van arribar

a amuntegar fins a 100.000 refugiats en unes dures condicions a causa de la manca d'infraestructures del camp. De fet els refugiats reberen el tracte de presoners de guerra. El camp era vigilat per membres de la Legió Estrangera Francesa senegalesos (a partir del desembre del 1939, del 24è regiment de tiradors senegalesos, de guarnició a Perpinyà) i espanyols a cavall que es caracteritzaven per la seva duresa. Al camp d'Argelers les nenes i les noies joves portaven una espècie de xiulet fet amb canyes lligat al coll que feien servir en cas d'intentar ser violades pels seus guardians.

El camp es tancà a finals del 1939, però es va tornar a obrir a ran de l'ocupació alemanya de França, moment en què es convertí en camp de concentració per a jueus, gitanos i altres ètnies considerades indesitjables pel règim nazi. Fou tancat definitivament a ran del final de la II Guerra Mundial.

El camp d'Argelers és un lloc important de la memòria col·lectiva, el primer gran camp del camí de l'exili. El 1999, en ocasió del 60è aniversari de la Retirada, Argelers va homenatjar aquest trist capítol de la història. Es va inaugurar un monòlit allà on hi havia el camp, i es va batejar una avinguda amb el nom d'"Avinguda de la Retirada del 1939". En aquesta avinguda hi ha, precisament, l'anomenat **Cementiri dels Espanyols**, on van ser enterrats els morts en el camp d'Argelers.

Monòlit commemoratiu. Inscripció al monòlit commemoratiu a la platja d'Argelers:

'A la mémoire des 100.000 Républicains Espagnols, internés dans le camp d'Argelès, lors de la RETIRADA de Février 1939. Leur malheur : avoir lutté pour défendre la Démocratie et la République contre le fascisme en Espagne de 1936 à 1939. Homme libre, souviens toi.'

"A la memòria dels 100.000 republicans espanyols, internats en el camp d'Argelers, després de la RETIRADA de febrer de 1939. La seva desgràcia: haver lluitat per defensar la Democràcia i la República contra el feixisme a Espanya de 1936 a 1939. Home lliure, recorda-te'n."

Sopar i dormir a Perpinyà

Després de sopar, estava prevista la xerrada "Història dels exiliats igualadins", que no es va fer perquè s'havia fet molt tard.

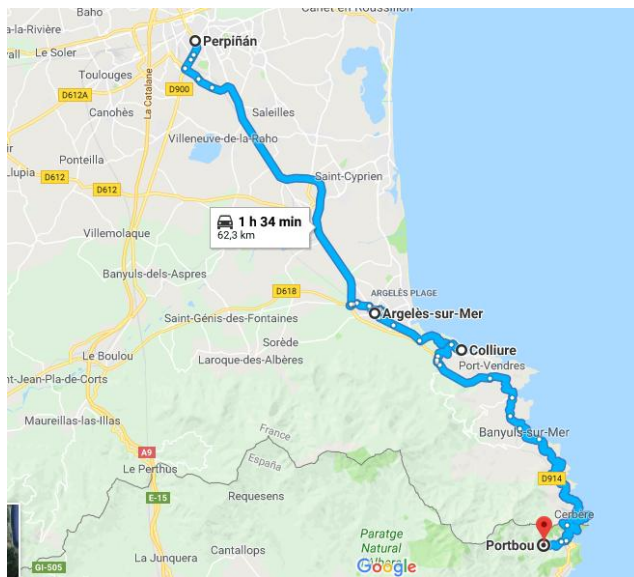
Recordem, però, que Antoni Dalmau va omplir el Teatre Municipal l'Ateneu en la darrera sessió del Curs de l'AUGA el 20 de juny de 2016. Les últimes dades sobre morts, ferits, empresonats i exiliats igualadins en la Guerra Civil del 36-39 van ser exposades amb el prec de que, qui la tingués, facilités informació per acabar-ho de completar. Les peripècies i destins dels igualadins als camps d'extermini nazis i/o als diversos llocs d'exili; les penalitats i els difícils contactes amb Igualada i entre els mateixos exiliats; la sort final de molts d'ells i el retorn d'alguns. Dalmau va desgranar amb amenitat tota aquesta informació.

Finalment es va centrar en el cas dels qui es van exiliar a Mèxic: noms, fets, trajectòries, assentament final a la capital federal de molts d'ells. Famílies i negocis que perduren. Posteriorment, en el col·loqui, diverses persones es van oferir per aportar en privat noves dades. I tot això explicat el dilluns en que el món commemora el "Dia dels Refugiats".

Dia 3 (dijous, 14 de juny de 2018). Perpinyà, Argelers de la Marenda, Cotlliure, Portbou, Igualada.

Argelers de la Marenda. Memorial du Camp.

L'any 2002 es va engegar un projecte més ambiciós de memorial en el marc d'un programa europeu

transfronterer, Interreg III. El MUME (Museu Memorial de l'Exili) de la Jonquera fou el soci associat al projecte i va participar en la seva elaboració, estudiada per un comitè científic. Es va inaugurar el 21 de febrer de 2014 el «Mémorial du camp d'Argelès-sur-Mer» instal·lat dins un espai d'uns 200 metres quadrats dividit en dues zones, que simbolitzen Espanya i França. Un envà materialitza la frontera del Pirineu oriental. L'escenografia interactiva està completada per documents, testimoniatges audiovisuals i elements d'imatge i so, que fan viure al visitant aquest episodi que va marcar la nostra història. El centre de documentació ha esdevingut un centre de recursos, que recull totes les formes de memòria i que s'enriqueix amb nombroses donacions.

Cotlliure. Tomba d'Antonio Machado

Portbou. Memorial Walter Benjamin

Passatges és el nom del Memorial que l'artista israelià Dani Karavan va realitzar a Portbou en homenatge a Walter Benjamin amb motiu del 50è aniversari de la seva mort. Finançat pel Govern de la Generalitat de Catalunya i el Govern de la República Federal d'Alemanya, es va inaugurar el 15 de maig de 1994.

El Memorial Walter Benjamin a Portbou s'emmarca en les realitzacions inserides plenament en el paisatge. Karavan té una sensibilitat extraordinària per dotar de vida pròpia els espais urbans i naturals on treballa. Sap copsar la seva mateixa historicitat i disposar els elements perquè aquesta aflori. Més que incorporar el paisatge, aquest passa a ser l'activador de la mateixa obra. Intervinguda per Karavan, la natura agresta dels espadats de la Costa Brava i els elements pròpiament mediterranis com l'olivera, la pedra i el vent, configuren un relat sobre el seu passat com a lloc d'exili i alhora un exercici de memòria contemporània.

El nom escollit per Karavan, Passatges, no només fa referència al fatídic pas de Benjamin per Portbou, sinó també a l'obra inconclusa de Benjamin, Passagenwerk, obra monumental i inacabada on l'autor, des de 1927, recollia textos i imatges per il·lustrar els trànsits i passatges de la vida urbana i contemporània. En el seu Memorial, Karavan va treballar en un sentit plenament benjaminí: connectant els rastres de dolor del passat, la

memòria i l'exili amb la possibilitat d'un futur renovat. De fet, el Memorial incorpora alguns dels conceptes més propis d'aquest pensador: la filosofia de la història, la necessitat de l'experiència, la idea de límit, el paisatge com a aura i la necessitat de la memòria.

Quan al seu autor li van encarregar la realització del Memorial, tot i advertir-li que es comptava amb un pressupost reduït, no en va tenir cap dubte: Benjamin era un esperit afí. Tot i no voler il·lustrar directament el pensament del filòsof, tot i no ser un expert en aquest, l'artista israelià va aconseguir donar forma visual a una experiència pròpiament benjaminiana. Els Passatges de Dani Karavan contenen els Passatges de Walter Benjamin.

Vista des de l'aire, l'obra de Karavan s'integra com poques en el paisatge: passa a ser un plec més del mateix paisatge, un paisatge oxidat i granític, una terra seca i àrida de roques dures i grisenques. Vista des de dins, Karavan proposa al visitant una vertadera experiència: un trajecte per tres punts de la muntanya de Portbou allà on aquesta acull el cementiri, tres passatges que demanen la construcció d'un itinerari propi. El seu autor no volia imposar un sol recorregut, volia donar a cadascú plena llibertat per transitar i construir la seva pròpia experiència. Sense moral, ni missatge. I així, els seus tres passatges (un túnel i una escala amb un remolí de mar al fons, una olivera vella i una plataforma de meditació oberta a l'horitzó) conformen una roda de sentiments: exili i solitud, lliçó de supervivència i conformitat. Karavan ha aconseguit obrir possibilitats d'experiència i amb això, revocar allò que Benjamin atribuïa com un dels efectes més funestos del dolor del segle XX: la impossibilitat de l'experiència.

Moments

PER LA RUTA DE L'EXILI

(A rel del viatge organitzat per l'AUGA, juny de 2018. La Jonquera – La Vajol – Mas Perxer - Elna - Perpinyà - Tolosa de Llanguedoc - Argelers de la Marenda – Cotlliure - Porbou)

Terres de la França Sud,
que en un temps fóreu germanes,
prop vostre m'he passejat,
per camins, boscos i cales.

Vora mar cultives ostres
i en la terra vinyes d'or.
Quanta riquesa que ens mostres,
quina joia, quanta sort.

La primavera, enguany, porta
molta pluja i poquet sol,
estarrufant bé la terra,
fent-hi passejar el cargol.

Pel camí els núvols no ens deixen,
gris el cel, verdor en els pins.
Recorrem "terres d'exili"
creuant-les vers ses confins.

Revivim temps de misèries,
fruits de la Guerra Civil.
Uns humans perden ses dèries,
convertits en fers botxins.

Temps d'hivern, d'Argelers platges,
del febrer del trenta-nou,
s'hi veieren cruels imatges,
d'humans cercant vida i prou.

La mort a molts s'emportà,
per la fam, fred, set i gana,
als més porucs i als valents,
joves, grans i a la quitxalla.

Elisabeth Eindenbenz
decidida va actuar
i a la maternitat d'Elna
sis-cents infants va salvar.

Poetes i literaris,
pensadors, republicans,
del feixisme s'escapaven,
dels botxins i dels tirans.

